

מצפיקים בגדה

פנינים, הארות, ולקחי מוסר על פרשת השבוע
מאת בעמח"ס
"באר צבי"

פרשת צו תשפ"ד

בצלאל הכהן מוילנא, שהרי בזבחים (ח:) מבואר, שאף בגדי כהונה שהם ארוכים, עדיין יכול לסלק אותם על ידי האבנט ובכך להתאימם למידת גופו שתהיה 'כמדתו'. אולם כאן לגבי מצות תרומת הדשן, הרי ישנו מאן דאמר (ביומא כג:) שאין לקיימה אלא רק בשני הבגדים הנזכרים בפסוק, שהם כתונת ומכנסים. ואם כן נמצא שאז אינו חגור באבנט שיוכל לקצר על ידו את אורך הכתונת. ושפיר אשמועינן כאן דייקא שתהיה 'כמדתו' - ולא ארוכה יותר.

אלא שבספר 'דרך שיחה' הקשה על כך מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שדיני כשרות הכהן לעבודה שייכים המה לפרשה של עבודה, ומה שכתוב שבתרומת הדשן לא לבש הכהן 'אבנט', עדיין אם הבגד היה ארוך יותר יכול היה לסלקו ע"י אזור פשוט, שכן ברור שלא רק דין אבנט בכוחו להחשיב את סילוק הבגד שיהא לפי מידת הכהן.

התחדשות

ביום המשיח אתו עשירת האפה סלת וגו' (ו, יג)

מבואר, שכל כהן ביום החנכו לעבודת הכהונה מקריב 'מנחת חביתין' עשירת האפה, והיא המנחת חינוך שלו. ואילו כהן גדול חייב להקריב מנחה כזו מידי יום ביומו. ויש להתבונן בטעם הדבר שחייבה התורה את הכהן גדול באותו קרבן שמתחייב הכהן בתחילת עבודתו.

וביאר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, כי כוונת התורה הקדושה להורות לכהן הגדול, שדוקא לפי רום דרגתו ומעלתו, לבל תיפסק אצלו השאיפה להתעלות עוד ועוד, חייב הוא מידי יום להתגדל ולהתחדש כאילו אצלו זהו יום משיחתו.

ולפי זה הוסיף מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לבאר את דברי הגמרא בסוטה (ד:) הדורשת את הפסוק במשלי (ג, טו) 'קרה היא מפנינים' שזה מדבר על התורה הקדושה שהיא יקרה יותר מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים. ויש להבין מה השייכות שיש בין התורה לכהן גדול.

ברם לאור הדברים דלעיל יש לבאר, שזהו גם הדמיון של הלומד תורה לכהן גדול, שכן גם הלומד תורה עליו להתחדש בכל יום ולחוש כאילו זה לו היום הראשון שעוסק הוא בתורה, וכמו שלמדים חז"ל (תנחומא ישן יתרו ז', ספרי דברים ו, ו) ש'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים'.

"מיד - ולדורות"

צו את אהרן ואת בניו לאמר (ו, ב)

הביא רש"י מה'תורת כהנים': "אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות". בדרשת שבת הגדול שנשא הגאון רבי אברהם צבי ווייס זצ"ל גאב"ד 'נוה אחיעזר' (בשנת תשכ"ח), ביאר את דברי רש"י בדרך צחות, וכך אמר:

הגמרא בשבת (ק"ב:) אומרת: "אם ראשונים כמלאכים, אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים". כוונתם, שעל האדם לזרז עצמו לקיים כל תג ותג של מצוה על מנת שבניו אחריו יזדרזו אף הם לקיים הכל כתיקונו. כי אם האב אינו מקפיד על קלות, בנו יקל עוד יותר ויזלזל חלילה אפילו בחמורות.

וזו הכוונה שאם הראשונים מתנהגים כמלאכים, אנו מתנהגים לכל הפחות כבני אדם, אך אם הראשונים מתנהגים כבני אדם אנו כבר מתנהגים כחמורים...

ולכן מזרזת התורה את אהרן שיקיים הכל כדקדוקו כדי שגם בניו ימשיכו את דרכו אחריו. וזהו שפירש רש"י "אין צו אלא זירוז - מיד ולדורות", כי אם אהרן יזדרז בקיום המצווה זה יהיה 'מיד' - וגם 'לדורות'!

מדו - כמדתו

ולבש הפהו מדו בד ומכנסו בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש וגו' (ו, ג)

ממקרא זה דרשו חכמינו ז"ל (פסחים סה:, זבחים לה:), שעל הכהנים ללבוש בגדי כהונה המתאימים במדוייק למידת גופם, דכתיב 'מדו' - כמדתו - שלא יחסר ולא יותיר.

אלא שיש לתמוה, למה השמיענו הכתוב דין זה שהכתונת תהיה כמדתו של הכהן, דוקא כאן בפרשת צו לגבי מצות תרומת הדשן, ולא במקומו בפרשת תצוה, ששם נשנו עיקר דיני בגדי כהונה? [ובפשטות יש לומר, שכאן מדובר בדין ה"לבישה" של הכהן, כדכתיב "ולבש הכהן", ואין זה דין ב"בגד". כלומר, אותו בגד כשר לאחד ופסול לשני... ואילו בפרשת תצוה הוזכרו רק דיני הבגדים עצמם].

ישוב חריף על כך הובא בשו"ת 'בנין שלמה' להגאון בדורו רבי שלמה הכהן מוילנא (בהקדמה שניה ז-ב), משמו של אחיו הגאון רבי

'חסד לאומים הטאת'

זאת תורת החטאת (ו, יח)

הנה שנינו במקומות רבים בש"ס שקרבן 'חטאת' אינו בא בנדבה. ושמעתי מהרב רבי אברהם כהנמן זצ"ל (נשיא ישיבת פוניבז' ומנהלה), לבאר על פי זה את הכתוב במשלי (יד, לד) 'וְחֶסֶד לְאֲמִים חֲטָאת', [שרבו הביאורים בזה, ועיין בבא בתרא י:].

אולם יש לרמוז כאן, שכאשר אנו רואים עכו"ם שעושה איזה מעשה חסד, ידוע נדע כי לעולם אינו עושה זאת בחינם ובהתנדבות, אלא בתור 'חטאת', דקיי"ל ד'חטאת אינה באה בנדבה'. ועל כן בודאי יש להניח שיש לו בכך איזה חשבון אישי.

העוסק בתורה האם נפטר מקרבן

זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבחה השלמים (ז, לז)

במנחות (ק:). אמר ריש לקיש: מאי דכתיב 'זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם', כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה, מנחה, חטאת ואשם. אמר רבא האי 'לעולה למנחה' - עולה ומנחה מיבעי ליה. אלא אמר רבא, כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם. אמר רבי יצחק מאי דכתיב 'זאת תורת החטאת' ו'זאת תורת האשם', כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם. עד כאן.

בספר 'חקרי לב' (או"ח סי' ב') הסתפק, מה דינו של אדם שעבר בשוגג על עבירה המחייבת קרבן חטאת, ולאחר מכן עסק בתורת חטאת, האם אכן נפטר מחיובו.

ופשט את ספיקו מן המעשה המובא בשבת (יב:), שעל גזירת חכמים שלא יקרא אדם לאור הנר, אמר רבי ישמעאל בן אלישע 'אני אקרא ולא אטה', ולבסוף קרא והיטה [לדעת רבי נתן שם]. וכתב רבי ישמעאל על פנקסו "אני ישמעאל בן אלישע קראתי והטיתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה". והרי בודאי יכול היה רבי ישמעאל לעסוק לאחר מכן בתורת חטאת, ומדוע אפוא הוצרך לכתוב שיביא חטאת?! אלא ראינו, שאותו לימוד התורה - עדיין לא יפטרנו מהבאת קרבן ממש.

אולם בספר 'בן יהוידע' (בשבת שם) כתב לדחות ראינו זה, שכן לכאורה יש להבין מפני מה ראה רבי ישמעאל צורך לכתוב זאת בפנקסו? ואף אם נאמר שכתב מחמת החשש שמא ישכח שהיטה בשבת, מכל מקום לאיזה צורך הוסיף גם את מסקנת הדברים -

מה יעשה כשיבנה בית המקדש? וכן קשה מדוע הוצרך להדגיש שיביא 'חטאת שמנה', הלא ברור שאם יביא קרבן - חייב להביאו מן המובחר (יומא לד.; וע"ע מנחות סד., רמב"ם הלכות איסורי מזבח)?

אלא יש לפרש, דאדרבה, היא הנותנת, מאחר וידע שמיד כאשר יעסוק בתורת חטאת - שוב יפטר מן הקרבן ולא יצטרך להביאו אפילו כשיבנה בית המקדש, ומאחר שרצה להביא קרבן ממש, [ויש לפרש שזהו משום שלא רצה להפסיד מאידך את המצוה שמקיים בהקרבת קרבן מובחר להשי"ת], לכן חייב את עצמו להביא 'חטאת שמנה' - היינו מהודרת - עוד קודם שעסק בפרשת חטאת, ובכך גילה את דעתו שאין הוא מתכוין לפטור את עצמו מהבאת הקרבן על ידי לימודו. עכ"ד.

אכן לכאורה הדברים מחודשים מאוד, שהרי מפסיד על ידי כך את הכפרה המיידית שתהיה לו בלימוד תורת החטאת. וצריך לפרש, שכפרה תהיה לו מכל מקום כאשר יעסוק לאחר מכן בתורה. אלא שמאחר וכבר קודם לכן חל עליו חיוב הבאת קרבן, שוב הועיל בכך שלא יפסיד את המצוה שתהיה לו בהבאת קרבן ממש.

שלשלת בתורה

וישחט ויקח מלשה מן המזו (ח, כג)

הנה תיבת 'וישחט' מוטעם בטעם 'שלשלת', וזו הפעם הרביעית והאחרונה בכל התורה כולה שמופיע טעם זה, כדלהלן: א. בתיבת "ויתמהמה" שנאמרה במעשה הצלת לוט ובנותיו (פרשת וירא יט, טז). ב. במילה "ויאמר" שבה פתח אליעזר עבד אברהם את תפילתו לבורא עולם כי יצליח בשליחותו (פרשת חיי שרה כד, יב). ג. בתיבת "וימאן" שנאמרה כאשר יוסף עמד בנסיון עם אשת פוטיפר (פרשת וישב לט, ח). ד. ובתיבת "וישחט" שנאמרה בפרשתנו בענין קרבנות המילואים.

האדמו"ר בעל 'בית אברהם' מסלונים זצ"ל עמד על כך, שבודאי יש רמז וקשר סמוי בין ארבעת התיבות הללו, וביאר זאת על דרך המוסר ועבודת השי"ת, כי אלו רומזים על התהליך שבאמצעותו יוכל האדם לכבוש את היצר המגביר את אש התאוה בלבד;

תחילה עליו 'להתמהמה' ולדחות את פיתוי היצר לשעה מאוחרת יותר. כאשר תשקוט אש התאוה מלבו - אז 'ויאמר' - עליו להתפלל תפילה חרישית להשי"ת שיצליח לגבור על יצרו, כי בלי תפילה אי אפשר להצליח במאומה. ואז 'וימאן' בכל כוחו מלשמוע בקול יצרו, עד שלבסוף יגיע לדרגה של 'שחיטת' היצר וביטולו המוחלט!

לע"נ הגה"צ רבי ראובן יהושע ב"ר אליעזר גינזבורג זצ"ל, נלב"ע י"ב אדר תשמ"ה, תנצב"ה

לע"נ רחל בת מרדכי, נלב"ע ט"ו אדר ב' תשנ"ה, תנצב"ה